

Prof. Dr. Ergin Çiftçi
Sporcu
erginciftci@gmail.com

Kayıp Şampiyon

O güzel insanlar o siyah atlara binip gittiler

Filmin Künyesi	
Türkçe adı	Kayıp Şampiyon
Orijinal adı	The Dark Horse
İngilizce adı	The Dark Horse
Yönetmen	James Napier Robertson
Yapım yılı	2014
Yapımcı ülke	Yeni Zelanda
Orijinal dil	İngilizce
Süresi	124 dakika
Eserin yazarı	James Napier Robertson
Yaş sınırı	13 yaş
Oyuncular	Cliff Curtis, James Rolleston, Wayne Hapi, Kirk Torrance, Miriama McDowell, James Napier Robertson, Barry Te Hira, Xavier Horan, Jim Marbrook, Shane 'Jedi' Fitzgerald
IMDB Puanı	7.7

Mavikale'nin bu sayısında, yaşadığı bütün olumsuzluklara rağmen yılmadan mücadele ederek Yeni Zelanda satrancında bir efsane haline gelen Genesis Potini'nin yaşamını anlatan bir filmi tanıtacağım: Kayıp Şampiyon

Perde açılır: Bardaktan boşanırcasına yağan yağmur altında, caddenin ortasında, akan trafiği umursamadan yürüyen bir adam görürüz. İri yapılı, saçları yanlardan kazınmış, üstünde rengârenk bir şal... Yaşadığı dünyanın anlamsız gerçeklerine kapılarını kapatmış, kendi kurduğu daha güzel bir dünyada yaşıyor gibidir. Sonra birden bir nesnenin çekim kuvvetine kapılmış gibi yol kenarına yerleşmiş dükkânlardan birine doğru yönelir. Çe-

kim merkezinin vitrinde duran bir satranç takımı olduğu anlaşılır. İçeri girdiğinde tezgâh üstünde duran bir başka satranç takımının çekim gücüne yenilir. Satranç taşlarına dokunurken onlarla konuşur, onlardan ayrılmak uzun zaman olduğunu, onları çok özlediğini söyler. Bildiği bazı açılış ve savunmaları kendi kendine oynar: Ruy Lopez, Sicilya... Adamın kendi kendine oynadığı oyunu siyahlar kazanır, beyaz şah devrilerek yenilgiyi kabullenir. Bir taraftan da çocukluğunda satrançla ilk tanışmasını anımsamıştır: Ağabeyi Ariki, amcasının hapisanedeyken kendi elleriyle yaptığı satranç takımında öğretmiştir oyunu ona. Piyonun kendisi gibi en zayıf, vezirin ise en güçlü taş olduğunu anlatarak başlamıştır...

Aradan yıllar geçmiş, satrancı çocukluğunda öğrenen Genesis Potini büyümüş, "Kara At" lakabıyla bilinen bir satranç ustası haline gelmiştir. Ancak yakalandığı akıl hastalığı hayatını çok olumsuz etkilemiş, satrançtan da uzak kalmasına neden olmuştur. Hastalığı nedeniyle hastaneye yatması gerekmiş, buradan zaman zaman kaçmış ama her defasında bulunup geri getirilmiştir. Bu son kaçışından sonra kendisini toparlayınca bir gözetmen refakatinde hastaneden çıkmasına izin verilmiş, Genesis bunun için kardeşi Ariki'den yardım istemiştir.

Ariki, kardeşinin gözetmenliğini gönlüsüzce kabullenir. Yeni Zelanda'nın yerli halkı olan Maori'lerden gelmekte-

Kayıp Şampiyon filminin afişi.

dirler. Yoksulluk da genleriyle birlikte kalıtılan bir miras haline gelmiştir. Ariki de zor bir hayat yaşamaktadır: Suça eğilimli bir çetenin üyesidir. Bir yandan amansız bir hastalıkla boğuşmakta, diğer yandan, 14 yaşındaki oğlu Mana'ya da üyesi olduğu bu çete içinde uygun bir yer bulmaya çalışmaktadır. Genesis, zamanla kardeşi Ariki ve yeğeni Mana'nın ne kadar zor durumda olduklarını fark eder. Günler geçtikçe Mana ile yakınlaşırlar. Mana onun eşyalarını karıştırınca Genesis'in eskiden ünlü bir satranç şampiyonu olduğunu öğrenir.

Genesis (Cliff Curtis), çocuklara satranç öğretiyor.

Bir markette gördüğü satrançla ilgili duvar ilanı Genesis'i, eski arkadaşı Noble'e kadar götürür. İlandaki çağrıya uyarak "Doğu Şövalyeleri" adlı satranç kulübüne katılmak istediğini söyler. Noble şaşkıncıdır, kulübün, çocukları sokaktan uzak tutmaktan başka amacı olmadığını söyler. Genesis'in umurunda değildir, satrançla ilgili bir şeyler yapmak istemektedir, kulübe dâhil olmak için her şeyi yapmaya razıdır, çaycılığa bile. Noble çaresizce kabul eder, tek şartı vardır: isticrar

Genesis, Doğu Şövalyeleri'nin üyeleri ile tanışır. Her biri kendilerine hayali bir süper güç tanımlarken, sıra kendisine geldiğinde onları 6 hafta sonra Auckland'da yapılan satranç turnuvasına hazırlayacak kişi olduğunu söyler. Bu teklif grup üstünde bir şok etkisi yaratır. Noble gereksiz hayal kurmaması için kendisini uyarır.

Doğu Şövalyeleri'nin tek bir satranç

takımı vardır. Genesis, aldığı yeni satranç takımlarını kulübe getirdiğinde çok büyük bir sevinç yaşanır. Ama en büyük sürprizi sona saklanmıştır: Başlangıçta vitrinde gördüğümüz, Maori mitolojisi-ni yansıtan o satranç takımı! Genesis her üyenin kendisine uygun bir taşı almasını

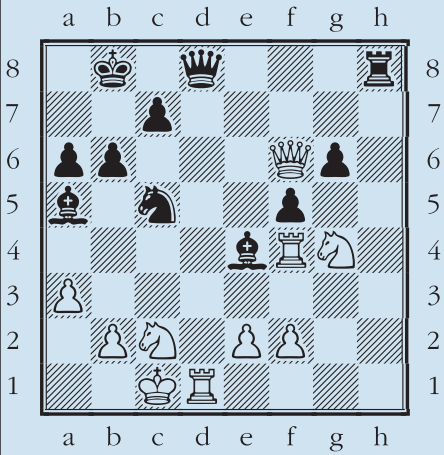
söyler. Noble ise şaha şahın yaraşacağını söyleyerek siyah şahı Genesis'e verir.

Genesis derslere satranç notasyonunu öğreterek başlar. Ders verirken kendi kültürlerinden hikâyeler de aktarır. Taşlarla kendi tanrıları arasında bağlantılar kurar. Örneğin şaha karşılık gelen kralları

Maori mitolojisinden esinlenen satranç takımı.

Diyagram 1

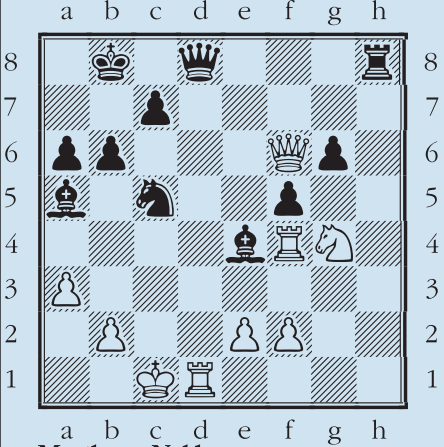

Manihera - Noble

Siyah hamlededir.

1...♖×d1+ 2.♕×d1 ♜h1+ 3.♞e1 ♞×e1#

Diyagram 2

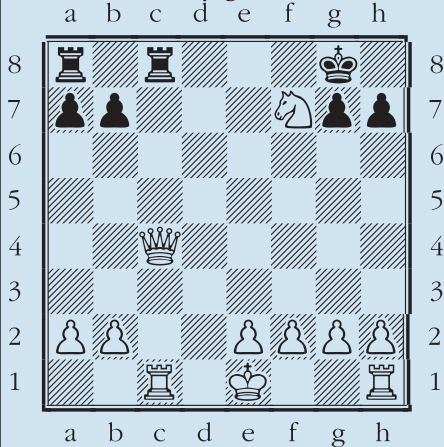

Manihera - Noble

Siyah hamlededir.

1...♖×d1+ 2.♕×d1 ♜h1#

Diyagram 3

Mana - Adsız Rakip 1

Beyaz hamlededir.

1.♞h6+ ♜h8 2.♖g8+ ♞×g8 3.♞f7#

Mauri çok önemlidir, onu kaybederlerse oyun biter ve o çok ağır hareket eder, yalnızca yakınındaki kareye gidebilir.

Oyuncular arasında Manihera yeteneği ile dikkat çeker. Kendisi de yeteneğinin farkındadır. Yine de, Noble'a karşı kazandığı bir oyunda 6 hamle önce kaçırdığı matı yakalayan Genesis olur (Diyagram 1 ve 2).

Ariki, oğlunun güçlü bir erkek olması için çeteye katılması gerektiğini düşünür. Genesis'in bunun tersi bir etki yapacağını düşündüğü için kardeşinin evden ayrılıp kendi başının çaresine bakmasını ister.

Çeteye kendisini kabul ettirmekte zorlanan Mana da Doğu Şövalyeleri'nin katılacağı turnuvada oynamak istemektedir. Belki kendisi de çok yeteneklidir, bunu kim bilebilir ki, hiç kimse kendisine satrançla ilgili bir şey öğretmemiştir! Mana sonunda kulübe kabul edilir. Ancak babası oğlunun satrançla ilgilenmesinden son derece rahatsız olur. Genesis'in yaşadığı dışında gerçek ve acımasız bir hayat vardır. Genesis haplarını içerken onların

katlanmak zorunda kaldığı şeydir gerçek hayat! Ve Mana buna hazırlanmak zorundadır.

Turnuvaya bir hafta kala olumsuz bir gelişme olur. Çocukların ailesi Genesis'in akıl hastanesinde yatmış olduğunu ve şimdilerde evsiz olup geceleri parkta uyuduğunu öğrenince çocukları kulüpten alırlar. Bu aşamada filmin en dramatik sahnelerinden biri yaşanır: Genesis satranç tahtasını çıkartır, arabasının üstüne koyar "Gelin size satranç öğreteyim!" der. Ancak bu çağrı dostça karşılanmaz.

Bütün olumsuzluklara karşın Doğu Şövalyeleri Auckland'a doğru yola çıkar. Yol parasını bile sokak gösterisinden toplamışlardır. Turnuva salonuna geldiklerinde seçkin öğrencilerle aralarında tam bir tezat dikkati çeker. Turnuva adabına uymayan aşırılıklar da yaparlar. İlk turda şövalyelerin çoğu dökülür, Manihera ve Mana oyunlarını kazanır. İlerleyen turlarda Doğu Şövalyeleri'nin yıldızı Manihera kendinden beklenmedik bir başarı gösterir. Genesis, taşıdığı bütün olumsuzluklara rağmen büyük bir aşkla bağlı

Genesis, yeğeni Mana'ya satranç öğretiyor.

Doğu Şövalyeleri, Manihera'nın final maçını izliyor.

olduğu satrancın da yardımıyla ayakta kalmayı başarmıştır. Perde iner.

Kayıp Şampiyon, Yeni Zelanda'nın ünlü satranç oyuncusu ve antrenörü Genesis Potini'nin gerçek yaşamına dayanıyor. "Kara At" lakabıyla anılan Genesis Potini, bir taraftan bipolar kişilik bozukluğu ile boğuşurken diğer taraftan yıldırım satrançta ustalaşmış bir isim. Satranç birikimini özellikle yoksul çocuklara aktararak onların hayatını olumlu yönde değiştirmesiyle tanınıyor.

Genesis Potini'nin ilginç kişiliği ve sıra dışı hayat hikâyesi, Yeni Zelandalı yönetmen Jim Marbrook tarafından 2003 yılında "Dark Horse" adlı belgesele dönüştürülmüştü. Kayıp Şampiyon filminin, 2011 yılında geçirdiği kalp krizi sonucu hayata veda eden Genesis Potini'nin yaşamını perdeye aktarırken, bu belgeselden bolca yararlanmış olması

doğal görünüyor. Her iki filmin yönetmeni de Kayıp Şampiyon'da oyuncu olarak kamera karşısına geçiyor.

Genesis Potini, Doğu Şövalyeleri Satranç Kulübü'nü, sağ kolu olarak kabul edilen Noble Keelan ile birlikte 2000 yılında kurmuştu. Aynı bölgede yüz yılı aşkın bir süre faaliyet gösterdikten sonra 2008 yılında kapatılan Gisborne Satranç Kulübü, bütün ekipmanını Doğu Şövalyeleri Satranç Kulübü'ne bağışlamıştır. Bu nedenle kulüp günümüzde Gisborne Doğu Şövalyeleri adını taşımaktadır. Başlangıçta Maori yerlisi çocukların da zeki olduğunu kanıtlamak için yola çıkan kulüp, zamanla bütün çocuklara açık hale gelmiştir. Hatta zaman içinde gelişim bozukluğu taşıyan çocukları da kabul etmiş ve bu grupta şaşırtıcı derecede başarılı sonuçlar almıştır.

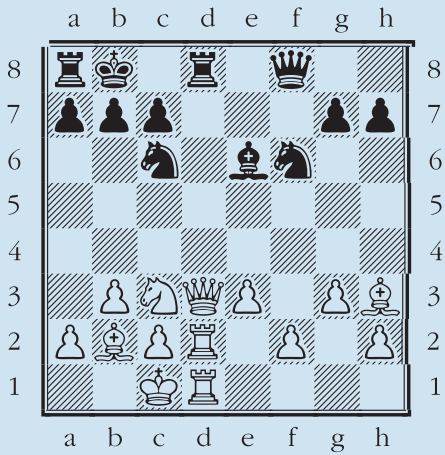
Kayıp Şampiyon, Yeni Zelanda sine-

masının en başarılı filmlerinden biri olarak kabul ediliyor. Kısa sürede çok sayıda ödül kazanmasında yine Maori kökenli aktör Cliff Curtis'in payı büyük.

Kayıp Şampiyon, olumsuz şartlarda yaşayan siyah insanların yaşamında satrancın iyileştirici etkisi açısından Fresh (1994) ve Bir Kralın Yaşamı (2013), filmlerini, yine bir kenar mahalle okulunda satrancın olumlu etkilerini konu edinen Güney Bronx Şövalyeleri'ni (2005) akla getiriyor. Bu sayfalarda daha önce tanıttığım bu filmlerden son ikisi gibi Kayıp Şampiyon da satranç eğitmenlerinin gerçek yaşam öykülerine dayanıyor. Satrancın bütün insani ve toplumsal sorunlara çözüm olamayacağının elbette farkındayız. Fakat Kayıp Şampiyon ile satrancın bir yaraya daha merhem olduğuna tanıklık ediyoruz.

Kayıp Şampiyon, çok sayıda satranç

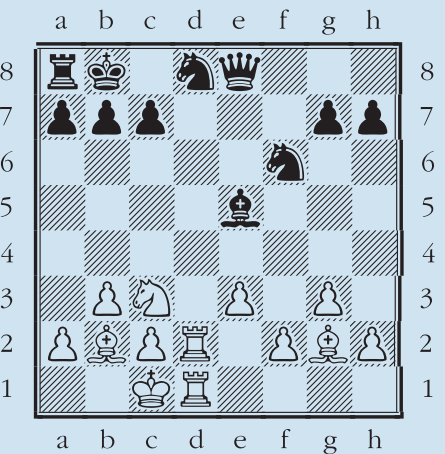
Diyagram 4

Adsız Rakip 2 - Mana

Beyaz hamleledir.

1. ♖×d8+ ♜×d8 2. ♖×d8+ ♜×d8 3. ♖×d8+ ♜×d8 4. ♖×c8#

Diyagram 5

Adsız Rakip 2 - Mana

Beyaz hamleledir.

1. ♖×d8+ ♜×d8 2. ♖×d8#

mücadelesi içermesine karşın satrançsever izleyiciyi heyecanlandıracak derecede güzel diyagramlar göstermede yetersiz kalıyor. Filmin yazılarından, Doğu Şövalyeleri'nin eğitmeni Noble Keelan, Shane 'Jedi' Fitzgerald ve Yeni Zelandalı FM Ewen Green'in satranç konusunda danışmanlık yaptığı anlaşılıyor. Satranç danışmanlarına karşın filmde gösterilen

Genesis Potini, öğrencileriyle satranç dersinde.

konumların hatasız olmadığını da eklemek gerekiyor. Manihera'nın vezir fedası ile mat kaçırıldığı konumda c2 karesinde bulunan beyaz at birden kayboluyor, ancak her iki konumda da feda mat ile sonuçlanıyor (Diyagram 1 ve 2). Mana, yine vezir fedası ile başlayan kombinezonda eriştiği mat konumuna kendisi bile şaşıyor (Diyagram 3). Mana'nın kaybettiği konumda h3 karesindeki beyaz fil ise e5 karesine atlıyor (Diyagram 4 ve 5). Satrançta çok kısa sürede başarı elde edebilecek kadar ilerleme sağlanmasını da filmin abartılı yönlerinden biri olarak kaydediyorum. Bununla birlikte Michael Manihera'nın bunu gerçekten başardığını ve Yeni Zelanda gençler şampiyonu olduğunu öğreniyorum.

Yazının son kontrollerini yapmak için filmi yeniden izliyorum. Aklım elbette Genesis'de kalıyor. Yeni bitirdiğim bir yaşta ve doğum günümde dünyadan göçüp gitmesi bana dokunuyor. O güne dönmekten alamıyorum kendimi. Yor-

gun görünüyor, 1 dakikalık oyunlarda perişan etmiş karşısına geçenleri. Beni görür görmez yeni bir rakip bulmanın heyecanını yaşıyor. Çok hızlı oynuyor, gülüyor, espriler yapıyor, hem bana hem meraklı izleyicilere laf yetiştiriyor. Durmasını söylüyorum ona, kalbini ve kaçıracağı güzel günleri hatırlatıyorum. Maori Tanrıları'nı ve gökyüzünü gösteriyor neşyle, o andan ve sonrasında bütün yaşanacaklardan haberdar olduğunu anlıyorum. İri eliyle kaldırdığı siyah şahı karesine geri bırakıp kalbini tutuyor. Çevresini saran öğrencilerine, dünyanın her renginden o çocuklara son bir kez daha bakıyor. Uzun Beyaz Bulutların Ülkesi'nden kanatlanmış siyah bir at gibi uçup gidiyor.

Kaynaklar

1. <http://www.imdb.com/title/tt2192016>

(Erişim tarihi: 06.07.2016)

2. <https://en.chessbase.com/post/genesis-potini-kia-ora-tautini-tonu-te-kingi>

(Erişim tarihi: 06.07.2016)